

# Hoàn thiện khung pháp lý điều chỉnh đối với các loại tài sản ảo, tiền điện tử và tiền ảo ở Việt Nam hiện nay

Trần Văn Biên<sup>(\*)</sup>

**Tóm tắt:** Trên cơ sở tổng quan về tài sản ảo, tiền điện tử và tiền ảo, bài viết phân tích sự cần thiết của việc hoàn thiện khung pháp lý điều chỉnh đối với các loại tài sản ảo, tiền điện tử và tiền ảo; đồng thời, xác định những vấn đề cần chú ý về quan điểm, mục tiêu trong quá trình hoàn thiện khung pháp lý điều chỉnh đối với các loại tài sản ảo, tiền điện tử và tiền ảo ở Việt Nam hiện nay.

**Từ khóa:** Hoàn thiện khung pháp lý, Cách mạng Công nghiệp 4.0, Tài sản ảo, Tiền điện tử, Tiền ảo

**Abstract:** Based on literature review on virtual property, e-money and virtual currency, the article analyzes the necessities for the improvement of the legal framework thereof. It also identifies focus issues in terms of directions and objectives in improving the legal framework governing virtual property, e-money and virtual currency in Vietnam today.

**Keywords:** Improvement of Legal Framework, Industrial Revolution 4.0, Virtual Property, E-money, Virtual Currency

## Mở đầu

Giữa pháp luật và khoa học công nghệ có nhiều tác động qua lại. Một trong những lý do dẫn đến yêu cầu phải cải cách pháp luật nói chung là khi có sự ra đời của công nghệ mới mà pháp luật hiện hành không đủ khả năng điều tiết. Hiện nay, hoạt động xây dựng và áp dụng pháp luật theo các phương thức truyền thống đang bị tác động sâu sắc bởi cuộc Cách mạng Công nghiệp 4.0. Với các công nghệ mang tính đột phá, Cách mạng Công nghiệp 4.0 đang đặt ra nhiều vấn đề pháp lý mới, trong đó

có vấn đề tài sản ảo, tiền điện tử và tiền ảo, đòi hỏi phải có sự nghiên cứu để làm rõ khung nhận thức lý luận, đồng thời đòi hỏi phải đánh giá pháp luật Việt Nam hiện hành đã đáp ứng yêu cầu điều chỉnh các giao dịch liên quan đến tài sản ảo, tiền điện tử, tiền ảo ở mức độ nào, từ đó đưa ra các giải pháp xây dựng và hoàn thiện pháp luật cho phù hợp.

## 1. Khái quát về tài sản ảo, tiền điện tử và tiền ảo

Với sự phát triển mạnh mẽ của công nghệ thông tin và thương mại điện tử, tài sản ảo, tiền điện tử, tiền ảo ngày càng phổ biến và thu hút sự quan tâm của công chúng, các chuyên gia kỹ thuật, kinh tế, pháp lý, các chính phủ và tổ chức quốc

---

<sup>(\*)</sup> TS., Viện Nhà nước và Pháp luật, Viện Hàn lâm Khoa học xã hội Việt Nam;  
Email: tranvanbien@yahoo.com

## Sự khác nhau giữa tiền điện tử và tiền ảo

|                            | Tiền điện tử                                                                                | Tiền ảo                                                                                 |
|----------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------|
| Hình thức                  | Điện tử (kỹ thuật số)                                                                       | Điện tử (kỹ thuật số)                                                                   |
| Đơn vị đo lường            | Đồng tiền truyền thống (như Đô la Mỹ, Bảng Anh, Yên Nhật...) với địa vị đồng tiền pháp định | Đồng tiền phát minh (như: Bitcoin, Đô la Linden...) không có địa vị đồng tiền pháp định |
| Chấp nhận                  | Được chấp nhận bởi cá nhân, pháp nhân không phải là nhà phát hành                           | Thông thường được chấp nhận trong một cộng đồng ảo cụ thể                               |
| Địa vị pháp lý             | Chịu sự quản lý                                                                             | Không chịu sự quản lý                                                                   |
| Người phát hành            | Pháp nhân về tiền điện tử được thành lập hợp pháp theo quy định của pháp luật               | Doanh nghiệp thuộc khu vực tư nhân, không phải là một thiết chế tài chính               |
| Cung tiền                  | Cố định                                                                                     | Không cố định (phụ thuộc vào quyết định của nhà phát hành)                              |
| Khả năng được hoàn giá trị | Được đảm bảo (và bằng mệnh giá)                                                             | Không được bảo đảm                                                                      |
| Giám sát                   | Chịu sự giám sát                                                                            | Không chịu sự giám sát                                                                  |
| Các loại rủi ro            | Chủ yếu là rủi ro hoạt động                                                                 | Rủi ro pháp lý, tín dụng, thanh khoản và hoạt động                                      |

Nguồn: European Central Bank, 2012:16.

tế. Nhiều thứ “ảo” đã và đang dần trở nên “thật”, qua đó làm phát sinh nhiều vấn đề pháp lý liên quan.

Mặc dù chưa có một định nghĩa thống nhất, nhưng các thuật ngữ “tài sản ảo”, “tiền điện tử”, “tiền ảo” có thể được hiểu như sau:

- *Tài sản ảo* (virtual property) là đại diện đồ họa hai hoặc ba chiều của các đối tượng vô hình mà con người có thể cảm nhận được trong một thế giới ảo do máy tính tạo ra, như: hình đại diện, các tòa nhà, quần áo, đồ nội thất, vị trí, thứ hạng... trong một trò chơi trực tuyến. Tùy thuộc vào tình hình cụ thể, một người tham gia trong thế giới mô phỏng như vậy có thể thấy, nghe, sử dụng và tạo các đối tượng ảo bằng cách sử dụng dữ liệu được cung cấp bởi chương trình máy tính (Sprankling, 2014: 93)<sup>1</sup>.

<sup>1</sup> Bên cạnh đó, nếu hiểu theo nghĩa rộng, tên miền (domain name), địa chỉ email, facebook của một cá nhân... cũng có thể được coi là tài sản ảo.

- *Tiền điện tử* (e-money) là biểu hiện kỹ thuật số (hình thức điện tử) của tiền pháp định (tức tiền chính thức hay tiền thật - fiat money/legal tender) được sử dụng để chuyển giao giá trị của đồng tiền pháp định qua phương thức điện tử; đó là giá trị được lưu trữ hoặc sản phẩm được trả trước, trong đó thông tin về khoản tiền hoặc giá trị khả dụng của khách hàng được lưu trữ trên một thiết bị điện tử thuộc sở hữu của khách hàng<sup>2</sup>.

- *Tiền ảo* (virtual currency) là biểu hiện kỹ thuật số của giá trị có thể có trong giao dịch kỹ thuật số và có các chức năng như (i) một phương tiện trao đổi, và/hoặc (ii) một đơn vị kế toán, và/hoặc (iii) một hình

<sup>2</sup> Tiền điện tử có 5 đặc tính cơ bản: i) Được lưu trữ giá trị bằng phương tiện điện tử; ii) Được thể hiện bằng quyền đòi nợ đối với tổ chức phát hành tiền điện tử; iii) Được phát hành dựa trên một khoản tiền pháp định; iv) Được sử dụng để thực hiện giao dịch thanh toán; và v) Được chấp nhận bởi cá nhân, pháp nhân không phải là tổ chức phát hành tiền điện tử.

thức lưu trữ giá trị; nhưng không phải là tiền pháp định ở một quốc gia, lãnh thổ nào. Nó không được phát hành hoặc không được bảo đảm bởi bất cứ một quốc gia, lãnh thổ nào; các chức năng trên chỉ được thực hiện tốt từ thỏa thuận trong cộng đồng người sử dụng của loại tiền ảo đó (Financial Action Task Force, 2014: 4).

Tiền ảo khác với tiền pháp định ở các đặc điểm: Tiền pháp định có sự bảo đảm từ phía nhà nước, từ ngân hàng trung ương phát hành tiền, trong khi đó tiền ảo không được bảo đảm từ tổ chức có tư cách như vậy, thậm chí hoàn toàn không được bảo đảm từ bất kỳ tổ chức nào; tiền pháp định có hình thức vật chất cụ thể và tồn tại độc lập, trong khi đó tiền ảo luôn phải phụ thuộc vào môi trường kỹ thuật số để tồn tại. Tiền ảo cũng khác với tiền điện tử ở chỗ: Mặc dù cùng tồn tại phụ thuộc vào môi trường kỹ thuật số, nhưng tiền điện tử chỉ đơn giản là hình thức điện tử của tiền pháp định, như: ví điện tử, tài khoản thanh toán qua thiết bị điện tử di động...; trong khi đó, mặc dù tiền ảo cũng có hình thức kỹ thuật số, nhưng nó không hoàn toàn gắn liền với đơn vị tiền pháp định nào. Do đó, tiền ảo có thể không được đảm bảo khả năng chuyển đổi thành tiền pháp định bởi các tổ chức phát hành hoặc quản lý nó, thậm chí không có một tổ chức nào chịu trách nhiệm về việc này. Trên thực tế, việc chuyển đổi từ tiền ảo thành tiền pháp định là giao dịch dân sự giữa các chủ thể với nhau; ở nhiều quốc gia, các giao dịch như vậy chưa được công nhận hoặc bảo vệ.

Về nguyên tắc, tiền ảo có thể được xem xét quản lý dưới hình thức tài sản ảo (thường với tư cách là hàng hóa) hay phương tiện thanh toán hoặc kết hợp cả hai hình thức trên.

## 2. Sự cần thiết của việc hoàn thiện khung pháp lý điều chỉnh đối với các loại tài sản ảo, tiền điện tử và tiền ảo

a. Dưới góc độ kinh tế, giá trị giao dịch của tiền ảo, tài sản ảo cũng như tiền điện tử càng ngày càng lớn. Giao dịch sử dụng tiền thật để mua bán tiền ảo, tài sản ảo ngày càng nhiều với giá trị lên tới hàng tỷ USD; chỉ riêng Bitcoin - một loại tiền ảo phổ biến hiện nay, giá trị vốn hóa thị trường lên tới khoảng trên 10 tỷ USD (<https://blockchain.info/charts/market-cap>)<sup>1</sup>. Cùng với sự phát triển đó, tranh chấp dân sự, thương mại cũng như tội phạm liên quan đến tài sản ảo, tiền điện tử, tiền ảo ngày càng gia tăng và phức tạp; trong đó có các hoạt động rửa tiền, tài trợ khủng bố... Chính vì vậy, nhiều quốc gia, tổ chức quốc tế và các chuyên gia, bao gồm chuyên gia pháp lý, hết sức quan tâm đến các vấn đề này (nhất là tiền ảo) và có nhiều nghiên cứu, trao đổi để thiết lập khung pháp lý quản lý việc xác lập và thực hiện giao dịch liên quan đến tài sản ảo, tiền điện tử, tiền ảo; qua đó bảo vệ quyền và lợi ích hợp pháp của các chủ thể liên quan cũng như phòng, chống các tội phạm liên quan; đồng thời khuyến khích, thúc đẩy giao lưu dân sự, thương mại trong thế giới ảo.

*Đối với tài sản ảo*, tranh luận về bản chất của tài sản ảo (là tài sản cá nhân, là

<sup>1</sup> Đối với tài sản ảo, trò chơi Pokemon Go (từng là cơn sốt của giới trẻ) cho thấy sự tương tác ngày càng mạnh mẽ giữa thế giới thật và thế giới ảo. Có thời điểm, tại trang eBay đã xuất hiện một tài khoản cấp độ 23 (trong trò chơi Pokemon Go, tài khoản có cấp độ càng cao thì người chơi càng dễ dàng bắt được những con Pokemon khó bắt) được rao bán với giá 7.300 bảng Anh (tương đương khoảng 220 triệu đồng Việt Nam) (<http://gamek.vn/xuat-hien-tai-khoan-pokemon-go-duoc-rao-ban-voi-gia-220-trieu-20160723174511783.chn>).

quyền sở hữu trí tuệ hay dịch vụ mà nhà cung cấp trò chơi trực tuyến cung cấp...), hay việc áp dụng pháp luật về tài sản, hay pháp luật hợp đồng để điều chỉnh tài sản ảo vẫn đang diễn ra và cũng chưa thống nhất (Xem: Cifrino, 2014; Nelson, 2010: 281).

*Đối với tiền điện tử*, nhiều quốc gia gần đây đã ban hành văn bản quy phạm pháp luật riêng về vấn đề này: Liên minh châu Âu (EU) vào năm 2009 đã ban hành Chỉ thị về thành lập, hoạt động và giám sát hoạt động kinh doanh của các tổ chức phát hành tiền điện tử<sup>1</sup>, nhiều quốc gia thành viên của EU sau đó đã ban hành luật về tiền điện tử (Anh vào năm 2011, Cyprus vào năm 2012...); nhiều nước đang phát triển như Rwanda, Tanzania... đang nghiên cứu ban hành các quy định pháp luật về tiền điện tử (Ngân hàng Nhà nước Việt Nam, 2016). Đặc biệt, Ngân hàng Trung ương Trung Quốc đang nghiên cứu và chuẩn bị phát hành tiền điện tử, trong đó có việc rà soát pháp luật liên quan (Tổng cục V - Bộ Công an, 2016).

Đặc biệt, *tiền ảo và các vấn đề pháp lý liên quan đến tiền ảo* đang là vấn đề tương đối mới, nhận được nhiều sự quan tâm và kỳ vọng của công chúng, các chính phủ và tổ chức quốc tế.

- Ngân hàng Trung ương châu Âu đã có các nghiên cứu về tiền ảo vào các năm 2012 và 2015 (European Central Bank, 2012; 2015). Tháng 10/2015, Tòa án Công lý châu Âu (CJEU) đã ra phán quyết khẳng định giao dịch chuyển đổi từ tiền ảo Bitcoin sang tiền pháp định hay ngược lại không

phải chịu thuế giá trị gia tăng, vì trong giao dịch như vậy Bitcoin được coi là phương tiện thanh toán (CJEU, 2015). Ngày 05/7/2016, Ủy ban châu Âu đã đưa ra dự thảo Chỉ thị sửa đổi Chỉ thị số 2015/849 về việc sử dụng hệ thống tài chính cho mục đích chống rửa tiền (4AMLD), trong đó đặt ra yêu cầu các quốc gia thành viên EU phải bảo đảm dịch vụ trao đổi giữa tiền ảo và tiền pháp định được đăng ký hoặc cấp phép (European Commission, 2016).

- Đầu năm 2016, Quỹ Tiền tệ quốc tế (IMF) đã công bố nghiên cứu về tiền ảo, trong đó khẳng định các lợi ích tiềm năng cũng như rủi ro và thách thức của việc sử dụng tiền ảo, từ đó đề xuất một số nguyên tắc để các quốc gia có thể sử dụng trong việc xây dựng pháp luật về tiền ảo (IMF, 2016).

- Tháng 8/2015, Ủy ban Kinh tế của Quốc hội Úc đã có một nghiên cứu về tiền ảo, trong đó khuyến nghị tiền ảo cần phải được đối xử như tiền thật, nhất là trong lĩnh vực thuế và chống rửa tiền (Australian Senate's Economic References Committee, 2015).

- Ngày 12/9/2016, Hạ nghị viện Hoa Kỳ đã ban hành Nghị quyết nhấn mạnh các phương thức thanh toán mới, trong đó có tiền ảo, dựa trên công nghệ chuỗi khối (blockchain) là sự phản ánh các cơ hội thương mại mới, cần được khuyến khích, đồng thời cần được kiểm soát (<https://www.congress.gov/bill/114th-congress/house-resolution/835/all-info>).

- Cuối năm 2013, Ngân hàng Trung ương Trung Quốc đã tuyên bố Bitcoin không phải là tiền tệ và cấm các ngân hàng thương mại, tổ chức cung ứng dịch vụ thanh toán sử dụng Bitcoin trong giao dịch, đồng thời khuyến cáo rằng giao dịch Bitcoin là giao dịch hàng hóa trực tuyến và

<sup>1</sup> Directive 2009/110/EC of the European Parliament and of the Council of 16 September 2009 on the taking up, pursuit and prudential supervision of the business of electronic money institutions amending Directives 2005/60/EC and 2006/48/EC and repealing Directive 2000/46/EC.

công dân nếu tham gia giao dịch đó phải tự chịu rủi ro. Trong khi đó, trong dự thảo Phần các quy định chung của Bộ luật Dân sự được trình Quốc hội Trung Quốc vào tháng 6/2016, tài sản ảo, bao gồm cả tiền ảo, được ghi nhận là quyền tài sản (Southurst, 2016). Tháng 10/2016, Bộ Công nghiệp và Công nghệ thông tin Trung Quốc đã công bố Sách trắng về “Công nghệ chuỗi khối và phát triển ứng dụng” nhằm phản ánh Trung Quốc đang có sự nhìn nhận mới về công nghệ chuỗi khối nói chung và tiền ảo nói riêng (Solana, 2016).

b. Bối cảnh quốc tế như đã phân tích ở trên cho thấy các vấn đề pháp lý về tài sản ảo, tiền điện tử, đặc biệt là tiền ảo là nội dung thu hút nhiều sự quan tâm trên thế giới, do đó Việt Nam cũng không thể đứng ngoài cuộc. Thực tiễn đã làm phát sinh nhiều vấn đề pháp lý buộc các cơ quan nhà nước có thẩm quyền của Việt Nam phải xử lý. Trong khi đó, Bộ luật Dân sự năm 2015 (có hiệu lực từ ngày 01/01/2017), Luật Ngân hàng Nhà nước Việt Nam năm 2010, Luật Các tổ chức tín dụng năm 2010 chưa có quy định cụ thể về tài sản ảo, tiền ảo, tiền điện tử.

*Đối với tài sản ảo*, trong hệ thống văn bản quy phạm pháp luật Việt Nam hiện nay chưa có khái niệm “tài sản ảo” hay “hàng hóa ảo”. Tuy nhiên, Thông tư số 24/2014/TT-BTTTT ngày 29/12/2014 của Bộ Thông tin và Truyền thông quy định chi tiết một số điều của Nghị định số 72/2013/NĐ-CP ngày 15/7/2013 của Chính phủ quản lý, cung cấp, sử dụng dịch vụ Internet và thông tin trên mạng về trò chơi điện tử trên mạng có đề cập đến khái niệm “vật phẩm ảo” và “đơn vị ảo”; tuy nhiên “*vật phẩm ảo, đơn vị ảo, điểm thưởng không phải là tài sản, không có giá trị quy đổi ngược lại thành tiền, thẻ thanh*

*toán, phiếu thưởng hoặc các hiện vật có giá trị giao dịch bên ngoài trò chơi điện tử. Không mua, bán vật phẩm ảo, đơn vị ảo, điểm thưởng giữa những người chơi với nhau*” (Điều 7). Tuy nhiên, trên thực tế, việc mua bán tài sản ảo đó vẫn đang diễn ra và chưa có sự kiểm soát.

*Đối với tiền điện tử*, ngày 01/7/2016, Chính phủ đã ban hành Nghị định số 80/2016/NĐ-CP sửa đổi, bổ sung một số điều của Nghị định số 101/2012/NĐ-CP ngày 22/11/2012 về thanh toán không dùng tiền mặt, trong đó bổ sung quy định về ví điện tử trên cơ sở “nâng cấp” quy định tại Thông tư số 39/2014/TT-NHNN ngày 11/12/2014 của Thống đốc Ngân hàng Nhà nước Việt Nam hướng dẫn về dịch vụ trung gian thanh toán<sup>1</sup>. Tuy nhiên, về cơ bản, khung pháp lý cụ thể về ví điện tử, thẻ ngân hàng đều chỉ quy định ở các thông tư của Thống đốc Ngân hàng Nhà nước Việt Nam, kể cả điều kiện đầu tư, kinh doanh<sup>2</sup>.

Bên cạnh đó, một số loại hình khác tương tự tiền điện tử tồn tại dưới dạng giá trị được lưu trữ hoặc sản phẩm trả trước không do tổ chức trung gian thanh toán được Ngân hàng Nhà nước Việt Nam cấp

<sup>1</sup> Khoản 1 Điều 1 Nghị định số 80/2016/NĐ-CP bổ sung khoản 8 Điều 4 Nghị định số 101/2012/NĐ-CP quy định: “Dịch vụ ví điện tử là dịch vụ cung cấp cho khách hàng một tài khoản điện tử định danh do các tổ chức cung ứng dịch vụ trung gian thanh toán tạo lập trên vật mang tin (như chip điện tử, sim điện thoại di động, máy tính...), cho phép lưu giữ một giá trị tiền tệ được đảm bảo bằng giá trị tiền gửi tương đương với số tiền được chuyển từ tài khoản thanh toán của khách hàng tại ngân hàng vào tài khoản đảm bảo thanh toán của tổ chức cung ứng dịch vụ ví điện tử theo tỷ lệ 1:1”.

<sup>2</sup> Thông tư số 39/2014/TT-NHNN ngày 11/12/2014 hướng dẫn về dịch vụ trung gian thanh toán; Thông tư số 19/2016/TT-NHNN ngày 30/6/2016 quy định về hoạt động thẻ ngân hàng.

phép phát hành (như thẻ điện thoại trả trước ngoài tính năng phục vụ gọi điện thoại di động còn có thể được sử dụng để mua hàng trên mạng Internet; thẻ mua hàng trả trước...) hiện vẫn chưa có quy định cụ thể để điều chỉnh, quản lý<sup>1</sup>.

Đối với tiền ảo, ngày 27/02/2014, Ngân hàng Nhà nước Việt Nam đã có *Thông cáo báo chí về Bitcoin và các loại tiền ảo tương tự khác*. Theo đó “Bitcoin (và các loại tiền ảo tương tự khác) không phải là tiền tệ và không phải là phương tiện thanh toán hợp pháp khác tại Việt Nam” và “các tổ chức tín dụng không được phép sử dụng Bitcoin (và các loại tiền ảo tương tự khác) như một loại tiền tệ hoặc phương tiện thanh toán khi cung ứng dịch vụ cho khách hàng”. Điều này được gián tiếp khẳng định khi Ngân hàng Nhà nước Việt Nam trình Chính phủ ban hành Nghị định số 80/2016/NĐ-CP<sup>2</sup>. Tuy nhiên, theo Nghị định số 52/2013/NĐ-CP ngày 16/5/2013 của Chính phủ về thương mại điện tử thì Bitcoin và các loại tiền ảo tương tự khác không nằm trong danh mục hàng hóa, dịch vụ kinh doanh bị cấm theo hình thức thương mại điện tử. Trong khi đó, Bộ Công thương (cụ thể là Cục Thương mại điện tử và Kinh tế số) lại cho rằng “Bitcoin không đáp ứng các đặc

tính cơ bản của hàng hóa hay dịch vụ. Do đó, Bitcoin không phải là hàng hóa hay dịch vụ”<sup>3</sup>.

Trước tình trạng cơ quan an ninh điều tra của một số tỉnh như Khánh Hòa, Bến Tre... có ý định khởi tố vụ án hình sự đối với hành vi mua bán tiền ảo trên mạng Internet, Viện kiểm sát nhân dân tối cao cũng như Bộ Công an cho rằng, “hiện chưa có văn bản quy phạm pháp luật nào điều chỉnh về hành vi khai thác Bitcoin và các loại tiền ảo, do vậy chưa có căn cứ pháp lý để xử lý các loại hành vi này”<sup>4</sup>. Trong khi đó, dưới góc độ pháp luật thuế, Tổng cục Thuế (Bộ Tài chính) lại cho rằng, tiền ảo là tài sản (động sản) theo Bộ luật Dân sự, là hàng hóa theo Luật Thương mại; hoạt động mua, bán tiền ảo là hoạt động mua bán hàng hóa; tiền ảo thuộc đối tượng chịu thuế giá trị gia tăng; ngoài ra, cá nhân, doanh nghiệp kinh doanh tiền ảo phải chịu thuế thu nhập cá nhân/doanh nghiệp<sup>5</sup>. Chính vì vậy, Bộ Tài chính đã đề xuất nghiên cứu sớm ban hành các quy định pháp luật liên quan đến tiền ảo, trong đó xác định tiền ảo là một loại hình hàng hóa - tài sản và Bộ Tài chính sẽ nghiên cứu, đề xuất xử lý vấn đề về thuế sau khi có các quy định cụ thể của pháp luật về tài sản ảo, tiền ảo<sup>6</sup>. Như vậy, có thể thấy khung pháp lý về tiền ảo ở Việt Nam vẫn chưa rõ ràng, dẫn đến nhiều cách hiểu thậm chí có thể trái ngược nhau.

<sup>1</sup> Tại Công văn số 5551/VPCP-KTTH ngày 06/7/2016 của Văn phòng Chính phủ, Phó Thủ tướng Vương Đình Huệ đã yêu cầu “Các bộ: Công Thương, Thông tin và Truyền thông căn cứ chức năng, nhiệm vụ được giao có trách nhiệm chủ trì, phối hợp với Ngân hàng Nhà nước Việt Nam và các cơ quan liên quan nghiên cứu, xây dựng các quy định pháp luật nhằm điều chỉnh hoạt động cấp phép, phát hành, sử dụng thẻ trong hoạt động mua hàng hóa, dịch vụ thuộc chức năng quản lý nhà nước của từng bộ (trừ các loại thẻ thanh toán do Ngân hàng Nhà nước Việt Nam quản lý), đảm bảo khả năng chi trả và thanh toán cho khách hàng”.

<sup>2</sup> Tờ trình số 07/TTr-NHNN ngày 04/3/2014.

<sup>3</sup> Công văn số 334/TMĐT-PC ngày 12/8/2014 của Cục Thương mại điện tử (nay là Cục Thương mại điện tử và Kinh tế số), Bộ Công thương.

<sup>4</sup> Công văn số 2313/VKSTC0V3 ngày 19/6/2016 của Viện kiểm sát nhân dân tối cao.

<sup>5</sup> Công văn số 5612/TCT-CC ngày 28/12/2015 của Tổng cục Thuế.

<sup>6</sup> Công văn số 867/BTC-CST ngày 26/9/2016 của Bộ Tài chính về chính sách thuế liên quan đến tiền ảo, tài sản ảo.

Văn kiện Đại hội lần thứ XII của Đảng Cộng sản Việt Nam đặt ra yêu cầu về hoàn thiện thể chế với tư cách là một trong ba đột phá chiến lược, trong đó có “*tiếp tục hoàn thiện thể chế về sở hữu*”, “*thể chế hóa quyền tài sản*” và “*hoàn thiện thể chế bảo vệ nhà đầu tư, quyền sở hữu và quyền tài sản*”. Đề án “Một số chủ trương, chính sách lớn nhằm đổi mới mô hình tăng trưởng, nâng cao chất lượng tăng trưởng, năng suất lao động, sức cạnh tranh của nền kinh tế” được Bộ Chính trị trình Hội nghị lần thứ tư Ban chấp hành Trung ương khóa XII kèm theo Tờ trình số 29/TLHN ngày 04/10/2016 nhấn mạnh tầm quan trọng của việc “*đẩy nhanh hoàn thiện pháp luật về quyền tài sản và quyền sở hữu tài sản để bảo vệ chắc chắn quyền tài sản và quyền sở hữu tài sản hợp pháp của tổ chức, cá nhân; bảo đảm tất cả các loại tài sản và quyền tài sản đều có thể thương mại hóa và chuyển nhượng được...*”<sup>1</sup>.

c. Từ quan điểm chỉ đạo của Đảng cũng như xuất phát từ bối cảnh quốc tế và trong nước nêu trên, có thể thấy, việc hoàn thiện khung pháp lý điều chỉnh đối với các loại tài sản ảo, tiền điện tử và tiền ảo là rất cần thiết. Vì vậy, ngày 21/8/2017, Thủ tướng Chính phủ đã ban hành Quyết định số 1255/QĐ-TTg phê duyệt Đề án hoàn thiện khung pháp lý để quản lý, xử lý đối với các loại tài sản ảo, tiền điện tử, tiền ảo.

### **3. Những vấn đề cần chú ý trong quá trình hoàn thiện khung pháp lý điều chỉnh đối với các loại tài sản ảo, tiền điện tử và tiền ảo**

Trước bối cảnh của Cách mạng Công nghiệp 4.0, với sự phát triển nhanh chóng

và không ngừng của khoa học công nghệ, Việt Nam cần tận dụng cơ hội để bứt phá bằng việc xây dựng một khung pháp lý để chào đón các sản phẩm khoa học công nghệ mới, tạo môi trường pháp lý thuận lợi cho các doanh nghiệp và cá nhân tham gia hoạt động. Sự điều chỉnh kịp thời của pháp luật đối với tài sản ảo, tiền điện tử và tiền ảo sẽ thúc đẩy các giao dịch dân sự, thương mại, đưa nền kinh tế Việt Nam phát triển mạnh mẽ. Theo chúng tôi, trong quá trình hoàn thiện khung pháp lý điều chỉnh đối với các loại tài sản ảo, tiền điện tử và tiền ảo cần quán triệt các quan điểm sau đây:

- Thể chế hóa đường lối, chính sách của Đảng, Nhà nước về bảo vệ quyền sở hữu, quyền tài sản; bảo đảm tất cả các loại tài sản và quyền tài sản đều có thể được thương mại hóa và chuyển nhượng một cách hợp pháp;

- Góp phần phát triển ứng dụng công nghệ thông tin, thương mại điện tử và khởi nghiệp sáng tạo; bảo vệ quyền và lợi ích hợp pháp của các nhà đầu tư trong và ngoài nước tại Việt Nam; đồng thời hạn chế, ngăn chặn và kiểm soát có hiệu quả các rủi ro, lạm dụng liên quan;

- Cụ thể hóa các chế định về quyền tài sản trong Bộ luật Dân sự năm 2015 trong lĩnh vực tài sản ảo, tiền điện tử, tiền ảo;

- Góp phần bảo đảm sự an toàn trong hoạt động thanh toán của các tổ chức tín dụng và các pháp nhân được phép cung ứng dịch vụ tiền điện tử;

- Tiếp thu kinh nghiệm quốc tế về tài sản ảo, tiền điện tử, tiền ảo để hoàn thiện khung pháp lý liên quan theo nguyên tắc đảm bảo sự đồng bộ, thống nhất, minh bạch, ổn định và có thể dự báo trước của hệ thống pháp luật, phù hợp thông lệ quốc tế.

Từ những quan điểm như vậy, việc hoàn thiện khung pháp lý điều chỉnh đối

<sup>1</sup> Mục III.2.1 Nghị quyết số 05-NQ/TW ngày 01/11/2016 Hội nghị lần thứ tư Ban chấp hành Trung ương Đảng khóa XII về một số chủ trương, chính sách lớn nhằm tiếp tục đổi mới mô hình tăng trưởng, nâng cao chất lượng tăng trưởng, năng suất lao động, sức cạnh tranh của nền kinh tế.

với các loại tài sản ảo, tiền điện tử và tiền ảo cần thực hiện những nội dung sau:

- Rà soát, đánh giá đầy đủ, toàn diện thực trạng pháp luật, thực tiễn về tài sản ảo, tiền điện tử, tiền ảo ở Việt Nam và đề xuất các hướng hoàn thiện hợp lý, khả thi.

- Xác định rõ vị trí, trách nhiệm, vai trò của cơ quan đầu mối quản lý nhà nước, chủ trì xây dựng, hoàn thiện pháp luật và tổ chức thi hành pháp luật về tài sản ảo, tiền điện tử, tiền ảo.

- Sửa đổi, bổ sung, ban hành mới các văn bản quy phạm pháp luật về quản lý, xử lý tài sản ảo, tiền điện tử, tiền ảo nhằm:

(i) Đảm bảo tương ứng với các rủi ro liên quan để kiểm soát, giảm thiểu các rủi ro này nhưng không được ảnh hưởng đến sáng tạo và khởi nghiệp sáng tạo; (ii) Đảm bảo tính linh hoạt để phù hợp với sự thay đổi của tài sản ảo, tiền điện tử, tiền ảo trong sự phát triển không ngừng của công nghệ thông tin, thương mại điện tử và các mô hình kinh doanh trực tuyến mới; (iii) Điều chỉnh toàn diện, hợp lý và khả thi không chỉ các vấn đề về gian lận, lừa đảo, trốn thuế, rửa tiền, tài trợ khủng bố mà cả các vấn đề liên quan đến sự lành mạnh trong tài chính của các trung gian về tài sản ảo, tiền điện tử, tiền ảo.

- Tăng cường và thúc đẩy hợp tác quốc tế về các vấn đề pháp lý liên quan đến tài sản ảo, tiền điện tử, tiền ảo.

Luật pháp không phải là một cơ chế tĩnh tại bao gồm các nguyên tắc thiếu linh hoạt và các truyền thống cứng nhắc. Trước những thách thức về mặt pháp lý mà công nghệ thông tin nói riêng và cuộc Cách mạng Công nghiệp 4.0 nói chung đặt ra dưới nhiều góc độ khác nhau, việc nghiên cứu mối quan hệ giữa pháp luật và công nghệ, những vấn đề pháp lý đặt ra từ sự phát triển của khoa học và công nghệ, cải

cách pháp luật đáp ứng yêu cầu của sự phát triển khoa học và công nghệ luôn thu hút nhiều sự quan tâm trên thế giới. Cách mạng Công nghiệp 4.0, sự phát triển của công nghệ thông tin và Internet yêu cầu pháp luật phải có sự điều chỉnh để đáp ứng những đòi hỏi của xã hội hiện đại. Nếu không thích ứng với những sự phát triển mới này, luật pháp lạc hậu sẽ khiến ngày càng nhiều vấn đề bị mang ra kiện tụng và vì vậy sẽ khiến các luật sư cũng như các vị quan toà phải thám hiểm những vùng biển pháp lý phức tạp mà chưa ai đặt chân tới để tìm ra lời giải đáp.

### Kết luận

Xây dựng chính sách pháp luật bắt kịp với sự phát triển của khoa học và công nghệ là một thách thức không chỉ với Việt Nam mà với nhiều quốc gia trên thế giới. Những năm gần đây, cùng với sự phát triển nhanh chóng, vượt bậc của khoa học và công nghệ, nền kinh tế ảo trong thế giới mạng cũng phát triển không ngừng. Trong nền kinh tế ảo đó, nhiều loại hàng hóa, dịch vụ thật và ảo (mà tài sản ảo, tiền điện tử và tiền ảo là những ví dụ cụ thể) đang tạo ra những khoảng trống về mặt pháp lý cần điều chỉnh. Để tận dụng những cơ hội to lớn mà khoa học và công nghệ mang lại, Việt Nam cần xây dựng và ban hành mới hoặc sửa đổi pháp luật để điều chỉnh các quan hệ phát sinh từ các hình thức giao dịch mới, phương thức thanh toán mới, các loại tài sản mới nhằm hạn chế rủi ro, thúc đẩy sự phát triển kinh tế, bảo vệ quyền và lợi ích hợp pháp của các nhà đầu tư, các tổ chức, cá nhân tham gia vào quan hệ trong lĩnh vực này □

### Tài liệu tham khảo

1. Australian Senate's Economic References Committee (2015), *Digital*

- Currency - Game Changer or Bit Player*, 2015, [http://www.aph.gov.au/Parliamentary\\_Business/Committees/Senate/Economics/Digital\\_currency/Report](http://www.aph.gov.au/Parliamentary_Business/Committees/Senate/Economics/Digital_currency/Report).
2. Cifrino, C.J. (2014), “Virtual Property, Virtual Rights: Why Contract Law, Not Property Law, Must be the Governing Paradigm in the Law of Virtual Worlds”, *Boston College Law Review*, 55(1).
3. European Central Bank (2012), *Virtual Currency Schemes*, <https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/other/virtualcurrencyschemes201210en.pdf>
4. European Central Bank (2015), *Virtual Currency Schemes - a Further Analysis*, <https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/other/virtualcurrencyschemesen.pdf>
5. European Commission (2016), *COM (2016) 450 final*, [http://www.europarl.europa.eu/RegData/docs\\_autres\\_institutions/commission\\_europeenne/com/2016/0450/COM\\_COM\(2016\)0450\\_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/docs_autres_institutions/commission_europeenne/com/2016/0450/COM_COM(2016)0450_EN.pdf)
6. Financial Action Task Force (2014), *Virtual Currencies: Key Definitions and Potential AML/CFT Risks*, <https://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/reports/Virtual-currency-key-definitions-and-potential-aml-cft-risks.pdf>.
7. *H. Res. 835*, <https://www.congress.gov/bill/114th-congress/house-resolution/835/all-info>.
8. IMF (2016), *Virtual Currencies and Beyond: Initial Considerations*, SDN/16/03, <https://www.imf.org/external/pubs/ft/sdn/2016/sdn1603.pdf>
9. *Market Capitalization*, <https://blockchain.info/charts/market-cap>, truy cập ngày 20/11/2017.
10. Nelson, J.W. (2010), “The Virtual Property Problem: What Property Rights in Virtual Resources Might Look Like, How They Might Work, and Why They Are a Bad Idea”, *McGeorge Law Review*, Vol 41.
11. Ngân hàng Nhà nước Việt Nam (2016), *Báo cáo số 264/BC-NHNN ngày 27/7/2016 về một số vấn đề liên quan đến tiền kỹ thuật số và kinh nghiệm quản lý của một số nước trên thế giới*.
12. Solana (2016), *China Publishes Country's First Blockchain Research Report*, <http://calvinayre.com/2016/10/21/business/china-publishes-countrys-first-blockchain-research-report/>, truy cập ngày 28/12/2018.
13. Southurst (2016), *China's Proposed New Law Recognizes Bitcoin as 'People's Rights'*, <https://news.bitcoin.com/china-recognize-bitcoin-peoples-rights/>, truy cập ngày 28/12/2018.
14. Sprankling, J.G. (2014), *The International Law of Property*, Oxford University Press.
15. Tòa án Công lý châu Âu (CJEU) (2015), *Án lệ C-264/14, Skatteverket kiện David Hedqvist*, ngày 22/10/2015, <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?docid=170305&doclang=EN>, truy cập ngày 28/12/2018.
16. Tổng cục V - Bộ Công an (2016), *Báo cáo số 705/BC-B1-B32 ngày 08/3/2016 về việc Trung Quốc nghiên cứu phát hành tiền kỹ thuật số*.
17. *Xuất hiện tài khoản Pokemon GO được rao bán với giá 220 triệu*, <http://gamek.vn/xuat-hien-tai-khoan-pokemon-go-duoc-rao-ban-voi-gia-220-trieu-20160723174511783.chn>